

RESUMO DE CONTIDOS

**Quen ten boca,
ten pódcast!**

Lingua Galega e Literatura
2º ESO

Índice

A novela	2
A semántica.....	4
O texto expositivo.....	6
O mapa conceptual.....	7
A voz activa e a pasiva.....	7
O significado literal e figurado.....	8
As oracións predicativas e impersonais.....	8
Os textos xornalísticos.....	9
O debate.....	10

A novela

Que é unha novela?

Unha **novela** é un tipo de subxénero narrativo que consiste na narración ficticia dunha historia, onde interveñen personaxes en lugares e tempos variados. As novelas escríbense en prosa.

Elementos da novela

Personaxes:

- Planos: personaxes que teñen unha descrición sinxela.
- Redondos: personaxes que se describen tanto física como psicolóxicamente con moito detalle.
- Antagonistas: que se opoñen ao protagonista ("os malos da película").

Espazos:

- Abertos: que non están delimitados. Exemplos: bosque, praza, praia etc.
- Pechados: que están delimitados. Exemplos: aula, laboratorio, igrexa etc.

Narrador:

- Testemuña: que presencia os feitos mais non é o protagonista.
- Omnisciente: que non é protagonista nin testemuño dos feitos mais sabe todo o que acontece na historia e tamén o que pensan os personaxes.
- Obxectivo: que non é protagonista nin testemuño, conta os feitos dende fóra.

Tempo:

- Analepse: salto no tempo cara ao pasado (lembranzas).
- Prolepse: salto no tempo cara ao futuro (soños).

Subxéneros da novela

Ademais da novela, no xénero narrativo existen tamén outros subxéneros, é dicir, diferentes maneiras de levar a cabo a narración. A continuación, veremos catro deles: o conto, a fábula, o mito e a lenda.

- **O conto:**

- Adoita ser unha narración **breve**, que conta feitos **ficticios**, é dicir, feitos inventados que non corresponden coa realidade.
- A característica principal deste subxénero narrativo é que consiste nunha historia protagonizada por un **número reducido de personaxes** e que se resolve nun período **curto de tempo**.
- Como en calquera texto narrativo, contan cun **narrador** que relata unha historia ocorrida a uns **personaxes** nun **espazo** e un **tempo** determinados.
- Os contos poden ser de diferentes tipos: contos **marabillosos** (como os de "Carapuchiña vermella" ou "Os tres porquiños"), **realistas**, **de terror**...

- **A fábula:**

- A súa característica fundamental é que está protagonizada por **animais** e busca transmitir unha **ensinanza final** de carácter moral.
- Adoitan estar relatadas por un **narrador omnisciente** que coñece todo o que pensan e senten os personaxes.
- Algunhas fábulas moi coñecidas son, por exemplo: "A tartaruga e a lebre" ou "A galiña dos ovos de ouro".

- **O mito:**

- Tipo de relato que ten como peculiaridade a súa relación coa **tradición do pobo** que o creou.
- Normalmente, pretenden **dar resposta** a cuestións como a orixe dese pobo, a creación do ser humano, a explicación de fenómenos atmosféricos etc.
- Este tipo de texto está protagonizado por **personaxes fantásticos** e ambiéntanse nun **tempo anterior á existencia do ser humano**.
- Por exemplo, a **tradición grega** conta con numerosos mitos clásicos, que explican aspectos como a chegada do lume á Terra, e que adoitan estar protagonizados polos deuses e por heroes como Hércules.

- En **Galiza** tamén contamos con mitos moi presentes na nosa tradición oral como, por exemplo, o das mouras. Estas son seres representados como mulleres fermosas, cunha orixe descoñecida, que adoitan vivir en lugares como bosques ou covas e que, xeralmente, teñen a misión de custodiar e protexer algún tesouro ou elemento especialmente valioso.

- **A lenda:**

- Un tipo de texto narrativo que forma parte da tradición oral dalgún pobo, o que quere dicir que son **transmitidas oralmente** de xeración en xeración.

- Os personaxes das lendas adoitan ser **sobrenaturais** (criaturas imaxinarias, ánimas, heroes...) e adoitan dar **explicación a algún fenómeno**.

- A diferenza dos mitos, as lendas adoitan estar ambientadas nun **lugar xeográfico coñecido** e nun **momento concreto** da historia. Estes últimos dous aspectos constitúen a principal diferenza entre mito e lenda.

- Unha das lendas máis coñecidas da nosa tradición é, por exemplo, a da Santa Compaña.

A semántica

A **semántica** é a disciplina da lingüística que estuda os **significados** das palabras e é xusto aí onde nos temos que parar a analizar as **relacións** que se establecen entre elas.

Sinonimia

Aquelas palabras que comparten o mesmo significado.

- **Sinónimos absolutos:** son palabras cuxo significado é equivalente en calquera contexto. Ex.: bágoa-lágrima.
- **Sinónimos parciais:** palabras que comparten algún significado, pero non todos. Isto vai implicar que non sempre poidamos intercambiar unha pola outra. Ex.: branco- cano.

O emprego de sinónimos pode resultar un recurso moi útil para evitar repetir unha mesma palabra nun texto. Ex.: O galego é a nosa lingua / Este idioma é parte da nosa esencia.

Antonimia

Son aquelas palabras con significados contrarios. Por exemplo: abrir- pechar.

Polisemia

As palabras polisémicas son aquelas que teñen máis dun significado, polo que eses significados adoitan manter relacións entre si. Ex.: moeda: 1. 'Peza de metal con valor económico'. 2. 'Divisa empregada nun determinado territorio'

Ao buscar unha palabra polisémica no dicionario, cada significado aparecerá numerado debaixo da mesma entrada.

Homonimia

Son palabras diferentes (proceden de diferentes raíces latinas) que teñen a mesma aparencia. Isto implica que os seus significados non teñen ningún tipo de relación entre si. Por exemplo: real: 1. 'Que é certo, que existe de verdade'. 2. 'Que está relacionado coa realeza'

As palabras homónimas recóllense no dicionario en entradas diferentes.

Hiperonimia

Os hiperónimos son palabras que designan un conxunto de realidades, mentres que os hipónimos son cada un dos elementos que forma parte dese conxunto. **Hiperónimo**: Redes sociais. **Hipónimo**: Tiktok, Instagram...

Ademais, os hipónimos dun mesmo campo semántico (Instagram, Tiktok...) son cohipónimos entre si.

O texto expositivo

Finalidade

- a. Informar, ensinar ou axudar a comprender un tema.
- b. Empregar claridade e obxectividade, isto é, non dá a opinión.
- c. Ámbito habitual: revistas científicas/divulgativas, libros de texto, apuntamentos, ensaios...

Trazos lingüísticos

Substantivos abstractos → educación, xustiza, igualdade...

Oracións impersoais → Hai saídas laborais excelentes nos ciclos.

Tempo verbal dominante: presente de indicativo → existen, logra, hai... (A comarca da Ulloa sitúase en Lugo)

Tecnicismos → módulos, competencias, avaliación...

Parénteses → exemplificacións, aclaracións, precisións.

Estrutura

Estrutura habitual: encadrada

- ☐ Introducción: presenta o tema.
- ☐ Desenvolvemento: información máis relevante.
- ☐ Conclusión: peche do tema.

Tipos de texto

- **Divulgativos:** tema de interese xeral. Dirixidos a público non especializado. Aparecen en medios de comunicación e materiais educativos.
- **Especializados:** tema técnico e concreto. Dirixidos a público iniciado ou experto. Vehículos habituais: revistas especializadas, ensaios.

O mapa conceptual

Un mapa conceptual é unha ferramenta gráfica que pode ser de gran axuda á hora de estudar ou entender mellor un tema concreto, serve para organizar e representar de maneira visual unha serie de coñecementos. Adoita estar pensado pra axudarnos a comprender certos conceptos.

A voz activa e a voz pasiva

Voz activa

- O suxeito realiza a acción.
- Estrutura: suxeito+ verbo+complemento directo.
- Exemplos: os bombeiros apagan o lume. Os bombeiros (suxeito) apagan (verbo) o lume (CD).

Voz pasiva

- O suxeito non fai a acción, senón que a recibe.
- Ás veces aparece quen fai a acción, chamado complemento axente, aínda que pode omitirse.
- Estrutura: Suxeito paciente+ verbo ser+ participio+ (por+axente).
- Exemplos: o lume foi apagado polos bombeiros. O lume (suxeito paciente) foi apagado (verbo en pasiva) polo gato (axente).

Como pasar de activa a pasiva:

1. O complemento directo da activa pasa a ser suxeito na pasiva.
2. O suxeito da activa pasa a ser axente (introducido por por)
3. O verbo cambia a: ser+ participio.

O significado literal e figurado

Non é o mesmo dicir algo tal cal é que como o imaxinamos. Deste xeito e seguindo de preto co que queren dicir as palabras podemos falar de:

- **Significado literal (denotativo):** Atende ao sentido directo e exacto das palabras. Quérese dicir xustamente o que as palabras significan no dicionario.
- **Significado figurado (connotativo):** Trátase dun significado simbólico ou imaxinario. Ao empregalo non queremos dicir o que as palabras significan de verdade, senón que as comparamos con outra cousa co fin de crear outra imaxe.

Cando lle dicimos a alguén que está *como unha cabra*, que queremos dicir? Que se parece ao animal sinalado. Que actúa de maneira disparatada.

As oracións predicativas e impersoais

Oracións predicativas

As oracións predicativas, son as que contan con verbos predicativos (calar, xogar, bulir...) e poden ser de dous tipos:

- Persoal: contan con suxeito que expresa unha acción, proceso ou estado.
- Impersoal: a acción non pode atribuírse a ningún suxeito real.

As oracións copulativas son asque van cos verbos: ser, estar, parecer, semellar. Contan con suxeito, ao que lle atribúen unha cualidade.

Oracións impersoais

Lembra que a maior parte das oracións impersoais aparecen con verbos de fenómeno meteorolóxico (*neva moito*) ou co verbo haber (*hai moita xente; hai tempo que non a vexo...*). E ollo, en galego non *fai frío*, senón que *vai frío*.

Os textos xornalísticos

Textos informativos

O seu obxectivo é informar con datos reais, sen mostrar opinións.

- **Nova:** contan feitos recentes, son claras, obxectivas e breves. Deben responder ás seis preguntas básicas: que, quen, cando, onde, como e por que.
- **Reportaxe:** a información que recollen é máis ampla que na nova. Inclúen explicacións, descricións e en ocasións testemuñas. Adoitan profundar en temas de interese social.
- **Entrevista:** trátase dunha conversa cunha persoa para coñecer a súa opinión ou experiencia dun tema. Conta con preguntas e respostas.

Textos de opinión

O seu obxectivo é explicar ou defender unha opinión sobre un tema de actualidade.

- **Artigo de opinión:** está escrito por unha persoa experta ou colaboradora do xornal que expón as súas ideas persoais sobre un tema.
- **Editorial:** representa a opinión do xornal e non dun autor concreto, nunca aparece firmada e adoita tratar temas de actualidade.
- **Carta ao director:** está escrita por lectores ou lectoras que expresan opinións ou queixas sobre asuntos que lles afectan.

Textos mixtos

O seu obxectivo é informar deixando ver a interpretación ou valoración do autor.

- **Crónica:** é un relato dos feitos no mesmo momento ou pouco despois de acontecer, combina información e valoración persoal.
- **Crítica:** é a opinión e valoración sobre temas culturais.

A estrutura das novas

1. Titular: é o título da noticia e adoita resumir a idea principal. Debe chamar a atención do lector.
2. Subtítulo: é opcional. Amplía ou concreta o titular e pode engadir información clave.
3. Entradiña/Lead: está formado polo primeiro parágrafo, resume o esencial da noticia respondendo ás 6 preguntas clave, buscando captar o interese do lector.
4. Corpo: desenvolve toda a información. Normalmente inclúe: antecedentes, detalles dos feitos, declaracións, cifras, contexto, explicacións...
5. Peche: pode ofrecer unha conclusión ou mostrar as consecuencias dos feitos.
6. Elementos visuais: son opcionais. Trátase de fotos, gráficos, mapas...

O debate

Consellos para facer un bo debate

1. Comprender o tema: asegúrate de que coñeces ben o tema a defender. Se o tema é "transporte público VS transporte privado" pensa: estou a favor ou en contra? Por que?.
2. Prepara argumentos sinxelos: argumentos numéricos: baséanse en datos reais, cifras, estatísticas... Argumentos de autoridade: baséanse nunha persoa experta, nunha institución... Argumentos de exemplo: baséanse nun caso real.
3. Emprega a linguaxe non verbal: trátase de convencer ao adversario cos teus argumentos, polo que deberás: mirar ao público, manter unha postura firme ou usar as mans.
4. Actúa dende o respecto: atende as quendas de palabra (sé cooperativa/o). Emprega a cortesía (mostra acordo ou desacordo de maneira axeitada, non se pode ser groseira/o).

"Material descargable: Quen ten boca, ten pódcast!", do proxecto cREAgal, publícase coa [Licenza Creative Commons Atribución Non-comercial Compartir igual 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/)